

Шаран Оксана Ігорівна,
завідувач відділу краєзнавчої літератури
Івано-Франківська обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка

**Промоція краєзнавчих видань з історії населених пунктів краю:
з досвіду Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка**

Інтерес мешканців краю до документів з історії Прикарпаття, актуальність краєзнавчих досліджень та їх популяризація визначає роботу Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка в галузі бібліотечного краєзнавства.

«Поширення краєзнавчих знань – один з важливих напрямків краєзнавчої діяльності бібліотеки» [1, С. 324].

В Івано-Франківській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка популяризація краєзнавчих документів відбувається планомірно та цілеспрямовано у доступних для мешканців краю та відвідувачів бібліотеки традиційних та новітніх формах.

Важливу частину у краєзнавчому фонді ОУНБ ім. І. Франка займають книжки з історії населених пунктів краю, яких на сьогодні налічується більше 1100 видань. Серед них маємо книжкову серію «Моє місто» видавництва «Лілея-НВ», 46 випусків якої присвячені історії Івано-Франківська, а також серію «Коломийська бібліотека» (38 випусків), що розкриває віхи історії покутського міста Коломия. Для зручності видання з історії населених пунктів краю виділені в окремий розділ фонду, який привертає увагу читачів. Вони є особливо цінною складовою краєзнавчих скарбів бібліотеки, що дозволяють користувачам пізнавати минуле батьківської землі, відчувати себе причетними до літопису своєї малої батьківщини.

Книги з історії міст і сіл Прикарпаття незмінно користуються великим попитом серед читачів завдяки їх постійній та цілеспрямованій промоції бібліотечними працівниками.

«Книжкова виставка була і лишається однією з основних бібліотечних форм популяризації документів» [2, С. 183]. Тому працівниками бібліотеки постійно організовуються тематичні та персональні краєзнавчі книжкові виставки.

Серед них на особливу увагу заслуговують виставки з циклу «Краєзнавство Івано-Франківщини в іменах», на яких представляється доробок членів обласної організації НСКУ, зокрема і видання їхнього авторства про населені пункти краю. Завдяки таким експозиціям своїх читачів знайшли книги Ігоря Дейчаківського «Ямниця. Історія села. Долі людей», Василя Бабія «Місто Богородиці», Петра Сіреджука «Космач над Пістинькою», Василя Харитона «Село моїх снів. Сторінки історії Чернієва», Зеновія Федунківа «Коштовний камінь Прикарпаття. Історичні нариси про минувшину й сучасність міста Бурштина», Михайла

Бориса «Скарби землі Долинської», Івана Бондарева та Михайла Головатого «Івано-Франківськ: погляд крізь століття», Романа Коритка та Михайла Мазура «Букачівці – опільське містечко на берегах Свіржа», Івана Тиміва «Калуш: історія в документах» та ін.

Краєзнавчою подією 2019 року на Івано-Франківщині стало відкриття в ОУНБ ім. І. Франка у співпраці з обласною організацією Національної спілки краєзнавців України фундаментальної виставки 358 книг з історії міст і сіл Прикарпаття «Широкий світ малої батьківщини». «Такий цікавий проєкт у нашому регіоні здійснили вперше» [3]. На виставці можна було ознайомитися як з найстарішими виданнями з історії того чи іншого населеного пункту, так і з їхніми осучасненими версіями. Експозиція вразила присутніх на її відкритті науковців, істориків, краєзнавців, авторів представлених книг, студентів, а також всіх, хто цікавиться минувиною рідного краю своєю насиченістю, змістовністю і розмаїттям друкованого слова, була значимою і для патріотичного виховання молодого покоління відвідувачів.

Оскільки, за словами голови обласної організації НСКУ Михайла Косила, з 804 міст і сіл області тільки 215 мають зафіксовану у книжках свою літописну хроніку [4], то організована виставка стала водночас і своєрідним заохоченням для краєзнавців краю активніше досліджувати місцеву історію. «Бо ж цивілізованою вважається та країна, де кожне місто й село має свою друковану історію, навіть у кількох версіях» [5].

У травні 2021 року в ОУНБ ім. І. Франка з нагоди Всеукраїнського дня краєзнавства відбувся Пленум правління Івано-Франківської обласної організації НСКУ. Обласна книгозбірня долучилася до його проведення представленням учасникам заходу книжково-ілюстративної виставки «Мій край – моя історія жива», на якій експонувалися найновіші досягнення науковців та краєзнавців Михайла Косила, Івана Монолатія, Андрія Королька, Ігоря Любчика, Мирослава Габорака, Івана Дрбчука, Світлани Флис та багатьох інших у царині дослідження історії населених пунктів Прикарпаття. Особливий інтерес у присутніх викликали фундаментальні дослідження авторства Любові Соловки, Богдана Купчинського, Михайла Кучірки та Валерія Чернописького «Град над Сагою: літопис села Чортовець», Любові Соловки та Олега Жерноклеєва «Крихівці/Крехівці: коріння, що воскрешає, оживляє, творить», Миколи Савчука «Історія Великого Ключева» (у двох томах), Василя Скригунця «На чатах оберегів предковичних: історико-публіцистичні нариси про минувшину Стопчатова», Василя Завацького «Миле серцю село Милування» (у трьох книгах) тощо.

Часто відбуваються в обласній бібліотеці ім. І. Франка і презентації краєзнавчих новинок про історію того чи іншого населеного пункту. Серед інших, запам'яталися представлення масштабного науково-популярного історико-краєзнавчого видання за редакцією історика-науковця Андрія Королька «Уклін Вам, Задубрівці», праці академіка

Івана Монолатія «Місто двох республік і диктатури. Коломийські сцени Української революції», збірників наукових праць «Галич» за редакцією професора Мирослава Волощука, монографії професора Петра Сіреджука «Галицька Гуцульщина доби Західноукраїнської Народної Республіки», дослідження Ярослава Романюка, Ольги Слободян та Володимира Карого «Повстанський рух на Снятинщині» та ін.

Не можна не згадати про засідання історико-краєзнавчої лабораторії «Івано-Франківщина історична», що відбуваються щорічно в стінах бібліотеки для студентів факультету історії, політології та міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника під керівництвом члена НСКУ, кандидата історичних наук Андрія Королька. На цих заняттях молодь отримує інформацію про структуру краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату, вчиться самостійно працювати з топографічною картотекою зведеного краєзнавчого каталогу, яка є джерелом відомостей про населені пункти Івано-Франківської області, знайомиться та опрацьовує краєзнавчі видання з історії населених пунктів Прикарпаття.

«Важливу роль в забезпеченні інформаційних потреб різних груп користувачів виконує краєзнавча бібліографія» [6, С. 58]. Водночас вона здійснює промоцію видань, описи яких зібрані під палітурками покажчиків, посібників, каталогів, пам'яток, бюлетенів та ін.

В ОУНБ ім. І. Франка активно створюється краєзнавча бібліографічна продукція, зокрема і по населених пунктах краю. Так, минулоріч побачило світ видання «Літопис історії населених пунктів Івано-Франківщини» [7], що представляє основні краєзнавчі видання з фондів бібліотеки, які комплексно відображають історію, сьогодення, етнографічні особливості населених пунктів Івано-Франківщини та висвітлюють копітку працю прикарпатських краєзнавців на ниві дослідження історії рідного краю. Щоп'ять років бібліотечні фахівці видають каталог краєзнавчих видань «Широкий світ малої батьківщини: історія населених пунктів Івано-Франківщини» [8], який знайомить з виданими в Україні та діаспорі дослідженнями означеної тематики, що поповнили книжкові фонди ОУНБ ім. І. Франка впродовж останніх п'яти років. Література у виданні розташована згідно з адміністративно-територіальним устроєм Івано-Франківської області, в межах районів – за алфавітом назв населених пунктів. Допоміжний апарат складається з алфавітного покажчика авторів і назв, а також з географічного покажчика.

Звичайно, що біобібліографічні покажчики бібліотеки, присвячені ювілеям відомих науковців, істориків та краєзнавців краю (наприклад, «Іван Монолатій – історик, політолог, краєзнавець», «Іван Драбчук: краєзнавчі та літературно-мистецькі здобутки», «Світлана Флис: невтомна дослідниця Гуцульщини») теж відображають їхні напрацювання в царині дослідження історії міст і сіл Прикарпаття.

Швидко популяризує краєзнавчі видання і мультимедійна бібліотечна продукція, яка значно покращує рівень сприйняття користувачами необхідної інформації.

Працівниками бібліотеки постійно здійснюється представлення нових краєзнавчих видань місцевих авторів, в тому числі, з історії населених пунктів, на вебсайті ОУНБ. Уже другий рік поспіль відвідувачі сайту мають змогу переглядати багатосерійний віртуальний флешбук «Пізнай скарби отчої землі», кожна серія якого присвячена одному з районів Прикарпаття та представляє книги з історії міст і сіл, що входять до його складу. На створеній у соціальній мережі Facebook сторінці ОУНБ ім. І. Франка «Краєзнавча платформа» також з'являються нові дописи про видання з історії населених пунктів краю. Систематично поповнюється новою інформацією розділ «Книги з історії міст і сіл» БД «Івано-Франківщина: минуле і сьогодення».

У 2012 р. обласна організація Національної спілки краєзнавців України під керівництвом її голови Михайла Косила започаткувала обласну премію «Краща краєзнавча книжка року» [9], яка присуджується у двох номінаціях: наукове дослідження та науково-популярне видання. В рамках співпраці з ОО НСКУ ОУНБ ім. І. Франка як провідна установа краю в галузі бібліотечного краєзнавства, депозитарій регіональних видань і періодики бере участь у відборі кандидатів на здобуття цієї престижної нагороди.

За цей час кращими книгами у галузі краєзнавства визнано 28 видань, серед яких вагоме місце посідають нариси з історії як окремих населених пунктів, так і цілих регіонів. Зокрема, це монографія до 350-річчя Івано-Франківська «Станіславів – Станіслав – Івано-Франківськ» за редакцією доктора історичних наук Володимира Великочого, історико-етнографічний нарис «Снятинщина. Стефаниківський край Черемошу і Пруту...» за редакцією кандидата історичних наук Андрія Королька, краєзнавчо-історичні путівники Івана Бондарева «Привіт зі Станіславова» та Петра Боднарчука «Братишів», книги Богдана Купчинського «Тишківці: сліди, вкарбовані у вічність», Івана Романюка, Мирослава Кіндрачука та Івана Миронюка «Котиківка: від Трипілля до наших днів», Богдана Гаврилів, о. Івана Репели і Василя Ревчука «Історія мікрорайону Опришівці міста Івано-Франківська» та ін.

Інформація про кращі краєзнавчі книги щороку публікується на сайті бібліотеки, а самі видання експонуються у відділі краєзнавчої літератури для кращого знайомства з ними користувачів книгозбірні.

Діяльність ОУНБ ім. І. Франка у сфері популяризації книг з історії населених пунктів краю висвітлена у дайджесті «Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка: краєзнавчі орієнтири» [10], .виданому до 80-річчя з часу заснування головної книгозбірні Прикарпаття.

«Саме вивчаючи оте рідне й поширюючи результати цих досліджень, краєзнавці формують стержень етнічної належності людини». [11]. Тож різноманітні форми популяризації ОУНБ ім. І. Франка чималого краєзнавчого доробку дослідників місцевої історії сприяють вихованню у наших краян національної самосвідомості, глибокої поваги до традицій свого народу, прищепленню їм любові до рідного краю та водночас збагаченню загальнонаціональної історичної пам'яті. А це, без сумніву, є одним з головних завдань книгозбірень у сучасному суспільстві.

Перелік бібліографічних посилань

1. Кушнарєнко Н.М. Бібліотечне краєзнавство : Підручник. Київ : Знання, 2007. 502 с.
2. Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. Київ, 2002. 208 с.
3. Посічанський М. Широкий світ малої вітчизни // Галичина. 2020. 16 січ. (№ 3). С. 16.
4. lib.if.ua
<https://lib.if.ua/posts/1574248852.html>
Відкриття фундаментальної краєзнавчої виставки «Широкий світ малої батьківщини»
5. Посічанський М. Широкий світ малої вітчизни // Галичина. 2020. 16 січ. (№ 3). С. 16.
6. Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. Київ, 2002. 208 с.
7. Літопис історії населених пунктів Івано-Франківщини : кат. краєзнав. книжк. вид. / Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка, Івано-Франків. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України ; [уклад. : Г. Горбань, В. Дволітка ; відп. за вип. Л. Бабій ; перед. слово : М. Косило, В. Бабій]. Івано-Франківськ : [б. в.], 2020. 44 с.
8. Широкий світ малої батьківщини: Історія населених пунктів Івано-Франківщини : кат. краєзнав. вид. 2013-2017 рр. Вип. 4 / Упр. культури, національностей та релігій Івано-Франків. ОДА, Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка ; уклад. В. Дволітка ; ред. Г. Горбань ; відп. за вип. Л. Бабій. Івано-Франківськ, 2018. 75 с. : іл.
9. history.org.ua
<http://history.org.ua/uk/post/1069>
Звіт про роботу Івано-Франківської обласної організації Національної спілки краєзнавців України за 2012 рік

10. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка: краєзнавчі орієнтири : дайджест : до 80-річчя ІФОУНБ ім. І. Франка / Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка ; [упоряд.: О. І. Шаран, М. В. Качорак, С. В. Джоголик ; ред. Г. В. Горбань ; відп. за вип. Л. В. Бабій]. Івано-Франківськ : [Фоліант], 2020. 114 с. : фото.
11. Гаврилович І. Між аматорством і науковістю // Галичина. 2021. 11-17 черв. (№ 24). С. 16.